

nám zřetelně ukáží proměny významu „vina“ ve dvou úsecích Borkmanova dialogu s Ellou Renheimovou (Ibsen, *John Gabriel Borkman*, II):

Borkman (chladným obchodním tónem): Ještě nepokládám svůj život za prohraný.

Ella Renheimová: Nu dobře, ale můj život — ?

Borkman: To je tvá vlastní vina, Ello.

Slovo „vina“ zde nemá plného významu, je ho užito v konvenčním klíše, jež by bez podstatné změny významu mohlo být nahrazeno jiným (např. „To sis udělala sama“), a slovo „vina“ by zmizelo.

Ella Renheimová (trhne sebou): A to pravíš ty!

Narážka na jakousi vinu Borkmanovu, blíže neurčenou; vzniká dojem, že jde o jeho defraudaci, protože jiná Borkmanova vina není čtenáři dosud známa.

Borkman: Mohlas být šťastna beze mně.

Ella Renheimová: Myslíš —

Borkman: Jen kdybys byla sama chtěla.

Ella Renheimová (trpce): Ano, vím, ovšem, že jiný byl život s otevřenou náručí.

Borkman: Toho jsi však odbýla.

Ella Renheimová: Ano, to jsem učinila.

Borkman: Vytvrle jsi jej odbývala rok co rok —

Ella Renheimová (zysměvavě): Rok co rok jsem odmítala štěstí, chceš snad říci?

Borkman: Mohla jsi také s ním být krásně šťastna. A já pak bych býval zachráněn.

Ella Renheimová: Ty — ?

Nový význam, zatím zcela neurčitý: Ella Renheimová svým odmítáním zavinila Borkmanův pád. Tato vina byla zřejmě dosud nevědomá.

Borkman: On se domníval, že věším já za tvým odmítáním — za tvým věčným odporem. A potom se pomstil. Neboť bylo mu to snadno — jemu, protože měl přece všechny mé otevřené upřímné a důvěřivě sdílné dopisy v svých rukou. Použil jich a se mnou byl konec — aspoň zatím. Vidíš, tím vším jsi ty vinna, Ello.

Ella Renheimová: I hleďme, hleďme, Borkmane — nakonec ještě dojde na to, že já jsem vinna tvým neštěstím.

Podtržení slova „já“ vyznačuje, že vlastním viníkem je Borkman; jeho pád je nazván neštěstím, nikoli vinou. Tento přesun v synonymické řadě charakterizuje Ellu Renheimovou, stejně jako synonymický přesun v předchozí replice charakterizoval Borkmana. Zároveň je jím vyznačeno, že vina, kterou má na mysli Ella Renheimová, je těžší než defraudace.

Po tomto úseku dialogu následuje delší úsek, kde se slovo ani význam „vina“ neobjevuje. V tomto úseku se čtenář dovídá, že Borkman zpronevěřil všechny svěřené peníze vyjma peněz Elly Renheimové. Po silném naléhání Elly Renheimové, proč právě jejich peněz ušetřil, vyznává Borkman, že ho k tomu nutila láska, protože Ella Renheimová byla mu tehdy dražší než vlastní život. V tom okamžiku se opět objevuje ne sice slovní znění, ale význam „vina“:

Ella Renheimová: A tehdy bylo tomu přece rok a den, co jsi mne nechal sedět — a oženil se — s jinou.

Borkman: Tebe nechal sedět, pravíš? Zajisté víš velmi dobře, že byly to vyšší důvody — nu, řekněme jiné důvody — které mne k tomu

V následujícím dialogu se snaží Borkman vylíčit motivaci svého činu, aby se slovo „vina“ ukázalo jako pojmenování nevhodné. Ella Renheimová různými významový-